

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο αριθμός των αναφορών στην ανεξάρτητη αρχή, που έφτασαν τις 16.339 το 2014 (έναντι 14.738 το 2013), αποτελεί νέο ρεκόρ αύξησης και γι' αυτή τη χρονιά. Είναι σαφής ένδειξη της έντασης των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι πολίτες αλλά και των αδιεξόδων της διοίκησης. Η οικονομική ύφεση και η παρατεταμένη λιτότητα καταλήγουν να θίγουν τον πυρήνα της σχέσης κράτους – πολιτών. Τη στιγμή που οι πολίτες έχουν περισσότερο από ποτέ ανάγκη τις δημόσιες υπηρεσίες, το κοινωνικό κράτος συρρικνώνεται ενώ κρατικές λειτουργίες εξασθενούν λόγω της υποβάθμισης της διοικητικής λειτουργίας. Ακόμη και όταν η διοίκηση τελικά ανταποκρίνεται, πράγμα που προγραμματικά και συστηματικά επιδιώκει η Αρχή, αυτό συνήθως γίνεται με καθυστέρηση και εκ των υστέρων, αφού οι δυσκαμψίες και οι γραφειοκρατικές πρακτικές έχουν ταλαιπωρήσει τους πολίτες, αδιαφορώντας για την ουσία της χρηστής διοίκησης, που απαιτεί εγρήγορση και ευελιξία στην εφαρμογή της νομιμότητας.

Στις αδυναμίες της διοίκησης, λιγότερο ή περισσότερο γνωστές από το παρελθόν, έρχονται να προστεθούν τα προβλήματα που προκαλούν οι ίδιες οι ασκούμενες πολιτικές, αλλά και ο τρόπος με τον οποίο θεσμοθετούνται, χωρίς επαρκή προετοιμασία αλλά και χωρίς ουσιαστικό διάλογο. Η δίκαιη κατανομή των βαρών, η στήριξη των δημιουργικών πρωτοβουλιών, η προστασία των ευάλωτων ατόμων και ομάδων περιθωριοποιούνται ή τελούν και το 2014 σε αναμονή, αντί να αποτελούν προτεραιότητες και αφετηρία των πολιτικών επιλογών. Πρέπει επιτέλους η σχέση του πολίτη με το κράτος να τεθεί στο επίκεντρο. Είναι μια απαίτηση χρηστής διακυβέρνησης και δημοκρατίας.

Οι αριθμοί των αναφορών αλλά και τα ποσοστά επιτυχούς διαμεσολάβησης για την επίλυση επιβεβαιώνουν την εμπιστοσύνη των πολιτών στον Συνήγορο και την αναγκαιότητα της παρέμβασής του. Ο εντυπωσιακός ρυθμός αύξησης των τελευταίων ετών συνεχίζεται, ενώ η αύξηση κατά την περίοδο 2011-2014 έχει υπερβεί το 50%. Ωστόσο, δεν μπορεί κανείς να επιχαιρεί όταν αντικατοπτρίζεται μια τόσο προβληματική κατάσταση, η οποία μάλιστα φαίνεται να επιτείνεται.

Είναι προφανές ότι, παρά τις θεσμικές μεταβολές και πρωτοβουλίες, καθυστερεί η συνολική μεταρρύθμιση η οποία θα φέρει τη διοίκηση στο ύψος των σύγχρονων προσδοκιών, που θα την οδηγήσει στην απόδοση που απαιτούν οι καιροί και οι πολίτες. Η διοίκηση, αντίθετα, εξακολουθεί να φθίνει. Υφίσταται μέτρα με σημαντικές επιπτώσεις σε υπηρεσίες αιχμής, ενώ παραμένει σε μια διαρκή μετάβαση, μετέωρη και αμήχανη ανάμεσα σε αλλαγές που δεν έχουν τον χρόνο να ολοκληρωθούν. Με αυτή την παρατήρηση, δεν υποτιμώνται οι προσπάθειες βελτίωσης σε διάφορα πεδία της διοικητικής λειτουργίας. Ορισμένες φορές αυτές είναι τόσο αυτονόητες που διερωτάται κανείς γιατί δεν είχαν πραγματοποιηθεί προ πολλού. Η συνεχής όμως αύξηση του αριθμού των αναφορών αποτελεί αδιάψευστο μάρτυρα ότι οι όποιες βελτιώσεις δεν έχουν κατορθώσει μέχρι στιγμής να βρουν αντανάκλαση στην καθημερινότητα των πολιτών.

Στην προτεραιότητα της αναβάθμισης της διοικητικής λειτουργίας φαίνεται να συμπύκνουν οι πάντες. Δεν φτάνει όμως αυτό. Πρέπει επιτέλους να υπάρξει κάποιος κοινός τόπος στο πώς αυτή θα επιτευχθεί. Πάντα θα υπάρχει το επιχείρημα της ανεύρεσης καλύτερης λύσης, αρκεί να μην υπονομεύεται με αυτό η πραγματοποίηση μιας κατάλληλης ή απλώς καλής λύσης. Το ιστορικό των διοικητικών μεταρρυθμίσεων στη χώρα πείθει ότι φιλόδοξα εγχειρήματα συχνά κατέληξαν απλώς στη διαιώνιση του προβληματικού και μη ικανοποιητικού status quo.

Το ζήτημα που αναδεικνύεται είναι οι συνθήκες υπό τις οποίες επιχειρούνται οι διοικητικές μεταρρυθμίσεις. Θετικά κίνητρα αντί για απειλή κυρώσεων, δημιουργία μιας μεταρρυθμιστικής δυναμικής σε πεδία αιχμής, με πολλαπλασιαστικό αποτέλεσμα στην αναβάθμιση της διοικητικής λειτουργίας και ειδικά στην ανταπόκριση στις σύγχρονες κοινωνικές ανάγκες και απαιτήσεις, αλλά και η συνειδητοποίηση της ανάγκης να συνταχθεί η ίδια η κοινωνία υπέρ των μεταρρυθμίσεων αποτελούν απαραίτητες προϋποθέσεις επιτυχίας. Η ελλειπής δημοκρατική νομιμοποίηση περιορίζει την εμβέλεια των μεταρρυθμίσεων, εξανεμίζει το πολιτικό κεφάλαιο και καταλήγει σε κοινωνική κόπωση χωρίς πρακτικό αποτέλεσμα.

Οι **Βοηθοί Συνήγοροι** (από αριστερά προς δεξιά)
Βασίλειος Καρύδης, Χρήστος Ιωάννου, Ιωάννης Σαγιός, Μαρία Κοτρωνιά, Γεώργιος Μόσχος

Ο Συνήγορος δηλώνει πάντως τη διαρκή του παρουσία. Με πληθώρα παρεμβάσεών του αναζήτησε πρακτικές λύσεις για τη στήριξη των πολιτών σε κάθε πλευρά της επαφής τους με το κράτος και την ευρύτερη δημόσια διοίκηση, για τον σεβασμό και την πραγμάτωση των δικαιωμάτων τους, την καταπολέμηση των διακρίσεων κάθε μορφής, την προστασία του περιβάλλοντος και τη γενικότερη υπεράσπιση της νομιμότητας και του κράτους δικαίου. Στόχος είναι πάντοτε η ενεργοποίηση όχι μόνο της λογοδοσίας αλλά και της ανταπόκρισης της διοίκησης για την επίλυση των προβλημάτων. Πάνω από το 80% των βάσιμων αναφορών επιλύθηκαν με την παρέμβαση της Αρχής. Συχνές υπήρξαν και οι δημόσιες παρεμβάσεις του Συνηγόρου, οι κυριότερες από τις οποίες αναφέρονται στη σχετική ενότητα της παρούσας έκθεσης.

Πέραν των άλλων, το 2014 ήταν η χρονιά κατά την οποία ο Συνήγορος ανέλαβε την ειδική αρμοδιότητα του Εθνικού Μηχανισμού για την πρόληψη των βασανιστηρίων και άλλων μορφών σκληρής, απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης με την κύρωση, από την Ελλάδα, του προαιρετικού πρωτοκόλλου της σύμβασης κατά των βασανιστηρίων (Ν. 4228/2014). Πρόκειται για μια σημαντική αρμοδιότητα που έρχεται να προστεθεί σε σειρά άλλων τις οποίες εμπιστεύτηκε η ελληνική Πολιτεία στην ανεξάρτητη αρχή κατά τη διαδρομή της λειτουργίας της, αναγνωρίζοντας και με τον τρόπο αυτό τη συνέπεια και αξιοπιστία του Συνηγόρου ως προς την ενδυνάμωση του κράτους δικαίου.

Το 2014 υπήρξε άλλη μια χρονιά έντονης εξωστρέφειας για την Αρχή. Ολοκληρώθηκαν οι δράσεις του ευρωπαϊκού προγράμματος Progress για την καταπολέμηση των διακρίσεων, που περιέλαβαν ημερίδες παρουσίας της Αρχής σε πολλές πόλεις της περιφέρειας. Ολοκληρώθηκε επίσης έργο με χρηματοδότηση από το ΕΣΠΑ και τη Γενική Γραμματεία Ισότητας με την παρουσίαση έρευνας σχετικά με την αξιοποίηση εκ μέρους των πολιτών θεσμών και μηχανισμών για την υπεράσπιση των δικαιωμάτων τους, με ιδιαίτερη αναφορά στις γυναίκες με χαμηλό εισόδημα.

Παράλληλα, ξεκίνησε και θα ολοκληρωθεί το 2015 σειρά δράσεων κατά των διακρίσεων και του κοινωνικού αποκλεισμού, με χρηματοδότηση από πρόγραμμα του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου. Οι δράσεις, μεταξύ άλλων, στοχεύουν στην ενίσχυση της παρουσίας του Συνηγόρου σε γειτονίες της Αθήνας και περιοχές του δυτικού λεκανοπεδίου, που φαίνεται να αντιμετωπίζουν ιδιαίτερα προβλήματα κοινωνικού αποκλεισμού και υποβάθμισης των συνθηκών διαβίωσης των κατοίκων τους. Ως μορφή έμπρακτης στήριξης, η Αρχή προχωρεί στην επεξεργασία και προώθηση της πληροφορίας που αφορά κοινωνικά και οικονομικά ευάλωτες ομάδες, άνεργους και ανασφάλιστους, και σε εκδηλώσεις ενημέρωσης κατά των διακρίσεων, της ξενοφοβίας και των εγκλημάτων μίσους σε πολλές πόλεις της Ελλάδας.

Τα τελευταία χρόνια, ο Συνήγορος του Πολίτη διαθέτει σελίδα στο Facebook και λογαριασμό στο Twitter. Τη χρονιά που πέρασε, η παρουσία της Αρχής στα δύο πιο δημοφιλή μέσα κοινωνικής δικτύωσης ενισχύθηκε σημαντικά με υπερδιπλασιασμό των μελών και σημαντική αύξηση όσων παρακολουθούν τις δραστηριότητές της. Η δυναμική των νέων μέσων και η ταχύτατη αλληλεπίδρασή τους διέδρυναν σε μεγάλο βαθμό την απήχηση και τη διάδοση των παρεμβάσεων και δράσεων της Αρχής στους χρήστες του διαδικτύου και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης. Παράλληλα, η δυνατότητα ηλεκτρονικής υποβολής αναφοράς διευκολύνει τους πολίτες να απευθυνθούν στην Αρχή, πράγμα το οποίο αποτυπώνεται και στο μερίδιο των ηλεκτρονικών αναφορών στον συνολικό αριθμό τους (40%).

Η πρόσφατη, τέλος, μεταστέγαση της Αρχής σε κτίριο του κέντρου της Αθήνας σηματοδοτεί μια νέα φάση: μεγαλύτερη εγγύτητα με τους πολίτες, αμεσότερη επαφή με τις υπηρεσίες και τα προβλήματα, ενεργότερη συμμετοχή στην αναζωογόνηση του κέντρου της πόλης.

Καλλιόπη Σπανού
Ιανουάριος 2015